

Politický hyperrealismus

Nejkontroverznějším uměleckým směrem je realismus. Slovenský výtvarník **Dalibor Bača** to bravurně dokázal obří bustou politika Roberta Fica.

TOMÁŠ POSPISZYL

Dílo si svou krátkou premiéru odbylo již v srpnu v Bratislavě, nyní ho v celé jeho velikosti můžeme vidět i v Praze. Hlava politika o rozměrech 150 x 88 x 120 cm je do konce ledna vystavena v pražské MeetFactory. Realistická, umělecky velmi zdařilá socha byla přitom nedlouho po svém odhalení na Slovensku opět zahalena a druhý den odstraněna.

Pro ty, koho politické zprávy ze Slovenska v posledních několika letech zcela minuly: Robert Fico je zakladatelem levicové strany Smer a v letech 2006–2010 byl premiérem Slovenské republiky. Je viněn

Kdo by od mladých výtvarníků čekal formální divočiny, byl Ficovou bustou asi zaskočen. Zaskočení byli i majitelé budovy, kteří sochu politika, jež není nijak dehonestující, nejdříve zahalili a pak odstranili.

z eskalace napětí s Maďarskem, někomu vadí jeho členství v Komunistické straně Slovenska před rokem 1989, jiným koaliční partnerství s extrémisty typu Jána Sloty nebo Vladimíra Mečiara.

Robert Fico vedle svého politického profilu, který není v postkomunistické východní Evropě nijak unikátní, leží některým slovenským umělcům v žaludku z jiných důvodů: byla to jím vedená vládní koalice a on sám osobně, kdo prosadil vztyčení pomníku knížete Svatopluka na Bratislavském hrade. Socha byla bez soutěže zadána sochaři Jánů Kulichovi. Bronzové kolos i s podstavcem měří téměř osm metrů a svým výrazem připomíná estetiku normalizačních pomníků, k jejichž tvůrcům Kulich před rokem 1989 patřil. Svatoplukův pomník byl těsně před parlamentními volbami použit k rozdmýchávání národních vášní. Fico Svatopluka prezentoval jako krále Slovaků, který „tu byl dávno před svatým Štěpánem a svatým Václavem“.

Zahalená tvář politika. Pracovníci Domu odborů v Bratislavě zahalují bustu Roberta Fica.

REPRO LN

Slovenským umělcům ani tak nevadila různá historická pochybení – Svatopluk nebyl králem a nikdy nesídlil na Bratislavském hrade – ale pobouřila je nízká umělecká úroveň díla i skutečnost, že stavitelé pomníku obešli veškerá nutná povolení. Slovenští umělci proti soše vehementně protestovali, pořádali happeniny nazvané Antikulich, ale prosadit odstranění pomníku se jim zatím nepodařilo.

Pravda jako subverze

Vlastní příběh Ficovy hyperbusty je následující: sdružení Veřejný podstavec si v Bratislavě pronajalo sokl na bývalém Domu odborů. V osmdesátých letech na něm byla umístěna socha komunistického funkcionáře Františka Zupky. Tu nevytvořil nikdo jiný než Ján Kulich. Prázdný podstavec měl být využit k prezentování současných

uměleckých děl. Kdo by od mladých výtvarníků čekal formální divočiny, byl realistickou sochou Roberta Fica asi zaskočen. Zaskočení byli i majitelé budovy, kteří realistickou sochu politika, která však sama o sobě není nijak dehonestující, nejdříve zahalili a pak odstranili. Lze vůbec umělcům v čele s Bačou cokoli vytknout? Poukazují na to, že Svatopluk byl na hradě postaven načerno, ale odstranit jej nejde. Ficova socha povolení měla, ale přesto byla odstraněna. Hlava odhalovatele pomníků se tu sama stala pomníkem politického vývoje na Slovensku. Roberta Fica, který rehabilitoval normalizačního sochaře, Dalibor Bača pouze přenesl do kontextu normalizační architektury a totalitního uměleckého výrazu.

Pražská instalace Roberta Fica je ochuzena o politický kontext, kterým socha nutně rezonovala na

Dalibor Bača

Sochou chtěl rozpoutat debatu o zneužívání veřejného prostoru. Robert Fico zareagoval stručně. Řekl, že se mu busta nelíbí, a přivítal by její odstranění.

veřejném místě v Bratislavě. Ale musíme opravdu znát všechny podrobnosti, abychom pochopili smysl Bačova díla? Ve výstavním prostoru Kostka v MeetFactory je Fico umístěn v interiéru, v prázdném bílém prostoru, navíc teatrálně nasvícený. Galerijní prostory si ale jeho autoritativní hlava s přísným pohledem hravě přisvojuje. Ze sochařského hlediska jde opravdu o kvalitní dílo, pevně budované, imperátorský přísně. Tak nějak si představuji, že působily Mussoliniho pomníky.

Chtělo by se Slovakům závidět, že u nich mohou podobné dvojmysly tak dobře fungovat, ale závidět zřejmě není co.

Doc. JUDr. Robert Fico, CSc. MeetFactory, Ke Sklárně 3213/15, Praha 5, do 30. ledna 2011

Sonety svázané pamětí vězně

MARTA ŠVAGROVÁ redaktorka LN

(PSEUDO)HRDINOVÉ

Jak si udržet zdravý rozum, jak ho trénovat v cele, izolovaný od světa, bez tužky a bez papíru? Uvěznění intelektuálové často zkoušeli v duchu „psát“ a své texty si pamatovat. Ač nebyl básníkem, psal takhle ve své mysli Jiří Hejda verše. Skládal sonety a z nich splétal věnce. Národohospodář, ekonomický publicista, jeden ze třinácti odsouzených v ostudném procesu s Miladou Horákovou, dostal trest doživotí a ve věznicích s ním zacházeli – jak své zážitky decentně komentoval – „mimořádně přísně“. Většinu času trávil v izolaci: „Nedostal jsem několik let do ruky ani knihu, ani časopis, ani tužku a papír.“ Co měl dělat? „Abych nepropadl melancholii nebo se nepobláznil, začal jsem básnit“. Nechtěl jen zaměstnat svou mysl, chtěl vyjádřit, co cítil, a chtěl si to uchovat v paměti.

Když se po amnestii vrátil v roce 1962 z kriminálu, zapsal si to, co léta uchovával v paměti, do sešitů. Už před svým uvězněním byl pilným publicistou, jeho tématu však byla především ekonomická a vydají na celé spisy. Po zážitku vězení psal ovšem dál. Poutavé vzpomínky (kniha *Žil jsem zbytečně* poprvé mohla vyjít v Melantrichu až v roce 1991, druhé vydání spatřilo světlo světa loni v nakladatelství Machart), román (*Útěk*) a pětidílnou románovou kroniku (*Národ sobě*).

Brilantní forma znělkového věnce je už sama o sobě pozoruhodná: Každý poslední verš ze čtrnácti sonetů je zároveň prvním veršem dalšího. Patnáctý, zvaný mistrovský, se pak skládá z prvních slov opakovaných veršů. Připočteme obsah, v němž se zrcadlí úvahy a rozpoložení neprávem vězněného muže, a vyjde nám mimořádné dílo. Nikoli zřejmě přímo komerčně, přesto hodně šifrování. Tohoto úkolu se ujal nakladatelství Euroslavica, které věsta uvedlo Hejdovy *Sonety* a chystá se vydat i romány, publicistiku a ekonomické svazky. Autor se vydání svého souborného díla nedožil, zemřel v roce 1985, jeho autenticky jímavá, mnoha zkušenostmi, bystrými komentáři a moderními názory bohatá díla stojí za vyhledání. Už proto je nepsal zbytečně, a rozhodně zbytečně nežil.

Platonické dudy hrají k pláči i pobreku

PAVEL KLUSÁK

Tímto děkuji Pavle Jonssonové, člence (hibernujících, avšak živých) kapel Zuby nehty a Dybbuk, že mě uvědomila o existenci skupiny, jež si říká Vobezdud. Prostřednice Pavla se tu necítila náhodně: kapela je evidentním prodloužením zjevení „holek“ v big beatu, jaké u nás prvně ztělesňoval právě Dybbuk.

Kapela funguje šest let. V písničkách Vobezdud se hlavní autorky (Františka Lachmanová, Tereza Benešová) snaží pojmenovávat svá mínění s muži a „dospělým“ světem v jemně groteskních příhodách.

Hrůza z tělocviku

Album nazvané *K pláči i pobreku* si zprvu vydaly samy, pak je převzal do péče Black Point. Sebeironie je tu hlavní taktikou, písničky jako *Emo* a *Psychotesty* hledají v kabaretním, trochu šramlovitém novovlnném rocku diagnózu vlastní potrhlosti. Čtyři dívky z Vobezdud jsou bytostí jednadvacátého století, ale vydávají svědectví o tom, že některé věci nepodléhají času, třeba hrůza z povinného tělocviku, šaten a předepsaného úboru.

Na lovu fanoušků. Vobezdud křtí své album.

FOTO ARCHIV

Leckoho překvapí, jak moc se styl křehce odvážené kapely přibližuje starému Dybbuku: od vyprazdňujícího ducha až po společně zpívané mezihry beze slov. Což je logické, protože Vobezdud mají jiné obsazení, s houslemi a trubkou – ale přesto je to tam.

Ironie osudu se nenechá odbýt. Jak asi je kapele, jež se profiluje jako identifikační, silný ženský projekt (byť s mužskou rytmikou), když na svém webu čte pochvaly typu: „Na vašem koncertě se nejde

platonicky nezamilovat!“ Je vidět, že emancipované rockerky čeká u nás ještě mnoho dřiny. Berme to jako nepovinný závazek pro obě strany: hudebnice by mohly zkusit najít vlastní styl (mají-li tedy tu ambici) a publikum by mohlo méně ignorovat jejich záměr. Pokud jim tedy není získávání platonických milenců.

Vobezdud: K pláči i pobreku Black Point Music, 2010

E-dojmy a e-pojmy

Lidovým novinám píše Vladimír Pistorius a reaguje na Miloše Čermáka

DOŠLO NÁM

S jistým zpožděním zařazujeme reakci nakladatele **Vladimíra Pistoria na článek**, jehož tématu se budou média věnovat stále častěji, my nebudeme výjimkou.

Přečetl jsem si článek Miloše Čermáka *Potíž je trh s knihami* (LN, 17. 12. 2010). S panem Čermákem jsem se viděl jednou – na dosti neformální a s jistou mírou uvolnění a nadsázky vedené besedě pořádané Googlem. Proto mne překvapilo, že ve zmíněném článku interpretuje mé názory bez uvedení, co jsem skutečně řekl. Čermák mne představuje jako prototyp člověka, který novým technologiím nerozumí a kterého znervózňují: „Dobrým příkladem je Vladimír Pistorius ... zásadně o lidech na webu mluví jako o „internetových fandeck““. Je to účelový nesmysl (takto o uživatelích internetu opravdu „zásadně“ nemluví, a i když to pan Čermák neví, živil jsem se podstatnou část svého života jako programátor

a expert na komunikaci počítačů), pěkný příklad diskusní figury, která má toho, s kým se vede jednostranná diskuse, představí jako pitomce – v tomto případě zaostalého staromilce, stojícího mimo realitu a bránícího pokroku. Pan Čermák také píše: „Nevím, jestli to správně interpretuju, ale podle Pistoria máme my na starém kontinentě už tak nějak v genech zakódováno, že budeme dlouho věřit spíše knihám na papíře. Evropa není Amerika... a Česko není ještě tak docela Evropa.“ Skutečně – interpretuje to (vlastně co?) špatně.

Zkuste přístě odborníky

Nemyslím si, že by čtenáře zajímalo hašteření o formulace nebo že by pro ně bylo přitažlivé vyvracení některých hloupostí. Je samozřejmě atraktivnější přeciť si různý názor, že „český trh s knihami funguje špatně i v realu. Za dvacet let jeho existence například nevznikl relevantní žebříček bestsellerů, média knihy recenzují s ohromným zpožděním nebo vůbec, marketing je v tomto byznysu téměř neslušným slovem.“ Uff, řekne si čtenář, ten autor to teda bere od podlahy, to je ale pašák! Jenže autor bohužel asi neví o tom, že relevantní žebříček nejprodávanějších knih několik let docela dobře funguje (nemluvě

o žebříčcích velkých distribučních společností). A není ta nepružnost recenzentů spíše než selháním knižního trhu selháním médií? A konečně, jak vlastně přišel na tu neslušnost slova marketing, nevycucal si ji jednoduše z prstu? Zkrátka – celé je to dojem, a tedy žvást.

Nechce se mi natahovat kritiku podle mne špatného článku. Jde mi však o to, že by Lidové noviny o elektronických knihách a o „zaostalosti“ českých nakladatelů, kteří tím, že se do jejich vydávání nehrnou, brání pokroku, měly psát poučeněji a méně povrchně. Zatím jsem v Lidovkách četl pouze prázdninovou debatu, kde o e-knihách diskutovali lidé, kteří o celém problému moc nevěděli, a pak ten Čermákův článek. Ani jeden z obou materiálů nebyl – nezlobte se – zrovna povedený, oba se opírají pouze o dojmy. Vydávání elektronických knih je ale mimo jiné podnikáním, které má svou specifickou stránku právní, finanční, technologickou a marketingovou. Řada českých nakladatelů se v těchto problémech orientuje celkem obstojně. Někteří se rozhodli riziko s vydáváním e-knih podstoupit, jiní ne. Co kdybyste se snažili informace o tom, proč se někteří rozhodli tak a druzí jinak, získat od lidí, kteří o tom něco skutečně vědí, a ne jen od publicistů?